

Rész Levente

Démoszthenész

Beszédhibások és Segítőik Országos Érdekvédelmi Egyesülete

A Démoszthenész Egyesület beszédhibákat és beszédhibával – beszédhibákkal – foglalkozó szakembereket tömörít. Fiatal egyesületről van szó, amely 1994 szeptemberében alakult, jelenleg is a formálódás, a bővülés időszakát éli. Eddigi, közel kétéves munkája, megtalált arculata mégis érdemes a bemutatásra. Írásomban egy interjúra támaszkodom, amely Feketéné Gacsó Máriával, az egyesület megálmodójával és titkárával készült, az idézett részek az ő szavai.

Bevezetésképpen vázlatosan idézem az egyesület alapszabályát. Eszerint az egyesület:

„olyan, önkormányzattal rendelkező, nonprofit társadalmi szervezet, amely érdekképviselői céllal, tagjainak önkéntes társulásával jött létre.

Az egyesület célja, hogy

a) tagjai, az ifjú és felnőtt beszédhibások és a beszédhibás gyermekek szülei, valamint segítők megfelelő szakmai érdekképviselőben részesüljenek;

b) a tagok tájékoztatást és tanácsokat kapjanak a beszédhibájukból eredő problémáik megoldásához;

c) segítse a beszédhibákkal kapcsolatos felvilágosító munkát;

d) szakszerű, köznapi nyelven írt tájékoztatókat adjon ki a beszédhibások, a szülők és a segítő szakemberek számára;

e) közreműködésével növelje az együttműködést és toleranciát a társadalomban, segítse a beiskolázást és integrációt;

f) támogassa az egyesület tagjait a szociális elszigetelődés felszámolásában és megakadályozásában;

g) könnyebbé váljon a beszédhibákat segítő szakemberek közötti kapcsolatfelvétel;

h) igény szerint segítse a beszédhibákat és segítőket egyaránt érintő – elsősorban közoktatási és szociálpolitikai tartalmú – törvények, valamint intézkedések szakmai érdekvédelmi megalapozását.”

A név az alakuló közgyűlésen született. Démoszthenész – mesélte interjúalanyunk – egy, mondhatjuk, „sikeres beszédhibás” volt, nevét mint híres

szónokét ma is ismerjük. Beszédhibáját híressé vált módszerével (a nyelve alá kavicsot tett) maga korrigálta. Ez a „sikeres beszédhibás” az ideáljuk. Gyakorlatilag bármilyen beszédhibával rendelkező ember tagja lehet az egyesületnek: artikulációs zavarokkal küzdők, pöszék, dysphoniások, dadogók, hadarók. Az egyesület szolgáltatásainak tervezésekor gondolt a kicsiny kori megkésett beszédfejlődésűekre és az orrhangzósokra is. A beszédhibásokat gondozó-kezelő szakembereket hasonlóképpen teljes körben kívánják munkájukba bevonni: orvosok, pszichológusok, gyógytornászok, védőnők és persze, logopédusok tartozhatnak ebbe az érdekeltségi körbe.

Magát az egyesületet a logopédiai ellátás elégtelensége, illetve működésének sajátos hiányai hozták létre. Feketéné a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola Gyakorló Beszédjavító Intézetében dolgozik mint logopédus. Az ő és számos kollégája tapasztalatai azt mutatták: ma Magyarországon könnyen megeshet, hogy egy beszédhibás nem talál megfelelő időben/helyen megfelelő segítséget problémája megoldásához. A logopédiai alapellátást egyfelől az erős centralizáltság jellemzi. A fővárosban kerületenként nyolctíz, esetleg húsz logopédus dolgozik, míg vidéken pusztán a nagyobb városokban található egy-egy munkacsoport. A fővárosi intézetben rendszeresen megfordulnak vidékről jött kliensek. Egy 1993-ban tartott konferencia nyomán például megháromszorozódott az intézmény forgalma. Médiabeli információk nyomán szinte kizárólag vidéki fiatal beszédhibások utaztak fel a gyógyulás reményében. Rendszeres terápiára természetesen nemigen tudnak feljárni, inkább saját lakóhelyükön volna szükség a kezelésükre. Ezek az egyenlőtlen ellátási jellemzők már önmagukban is felvetették egy országos méretű egyesület igényét.

A másik fő probléma az ellátás életkor szerinti diszkriminációja. Logopédusok általában óvodákban dolgoznak (elsősorban a nagycsoportos korosztályt kezelik), illetve általános iskolákban, ahol az alsósokra terjed ki a kezelés. Hetedik-nyolcadikosokat – kiváltképp, ha nem artikulációs problémákkal küzdenek, hanem például dadognak – már nem szívesen fogadnak. A fiatal felnőtt korú beszédhibások, illetve az egészen kicsi, három év körüli gyermekek beszédjavítása – az utóbbi esetben tartalmi beszédfejlesztése – így teljesen esetleges. A megfelelő ellátásról nem könnyű információt szerezni, különösen, ha az ember nem is budapesti. Érdeklődésként mesélte interjúalanyom, hogy ha a nagy nézettségű *Napközi* (jelenleg *Tízórai*) című, délelőtti tévéműsorban logopédus a meghívott vendég, szinte kizárólag egészen kicsi gyerekek szülei hívják fel kérdéseikkel az adást. A felnőtt beszédhibások esetében egészen másfajta igények mutatkoznak. A koragyermek-kortól kezdve végigjárt, rendszerint sikertelen terápiák után már nem egy, a régihez hasonló terápiát igényelnének, hanem módot kéne találniuk másfajta terápiák választására, valós igényeik szerint, illetve olyan egyéb, nem terápiás jellegű társas, klubszerű foglalkozásokra, ahol hasonló problémával küszködőket ismerhet meg a felnőtt beszédhibás.

Erre a két ellátásbeli fehér foltra reagált tehát az egyesület, munkájával ezek hiányát kívánja korrigálni. Egyik fő feladata így az országos szintű információszolgáltatás. Létrehozta egy információs adatbankot, amely csaknem az összes beszédhibával foglalkozó szakember, intézmény nevét, címét

és szolgáltatásait tartalmazza. Az ehhez szükséges gyűjtőmunkát minden érintett kollégának szétküldött adatkérőlappal végezték. Az adatbázisban azok szerepelnek, akik visszaküldték a lapot. Érdekes, hogy vidékről szinte teljes számban visszajöttek a lapok, Budapestről sokkal kisebb arányban – ez is mutatja, hogy vidéken lényegesen nagyobb az igény effajta kapcsolat-tartásra és közös munkára.

Hasonló feladatot lát el az egyesület tanácsadó telefonszolgálat, amely – jelenleg – heti egy ügyeleti napon hívható. A vonalat a MATÁV ingyen adta az egyesületnek, azt ugyanis nem tudták volna megvásárolni. Az itt ügyeletet vállaló szakemberek a Soros Alapítványtól kapnak némi díjazást.

Az egyesület fontos feladata még klubok létrehozása a felnőtt beszédhibások számára. A kb. kéthetente tartott klubdelutánok alkalmat nyújtanak tagjaiknak egymás megismerésére, fórumot kínálnak a közös problémákról való beszélgetésre, a problémák közös feldolgozására. Jelenleg három ilyen klub működik.

„Van Jászberényben egy ilyen klub, ahol azt egy személyében is érintett könyvtárosnő vezeti, van Ózdön és Budapesten. Mára mindhárom folyamatosan működik. Többféle programot csináltunk, Pesten meghívtunk szakembereket, egyrészt erre volt igény, másrészt olyan embereket hívtunk meg, akik maguk is beszédhibások, emellett ismert színészek, zenészek, különféle művészek. Most pénteki vendégünk például Kovács Titusz volt, aki színész és rendező, de járt itt Horváth László klarinétművész, akit az érdekelt, hogy mi kik vagyunk, kik azok, akik idejárnak, és tulajdonképpen ő készített velünk interjút. Hasonló érdeklődéssel járt itt Őze Áron.”

„Amikor az egyesület szervezését meghirdettük, akkor alig volt egy-két olyan ember az első összejövetelen, aki érintett volt, akár úgy, hogy ő maga beszédhibás, akár úgy, hogy gyermeke az. Jelenleg körülbelül 290 tagunk van, a tagságnak a háromnegyed része még mindig logopédus, illetve egyéb szakember. Úgy néz ki, hogy a szakmának egy eléggé erőteljes hálót kell kiépítenie ahhoz, hogy ez a dolog elinduljon. A beszédhibások később kezdtek bekapcsolódni. Az egyesület alapvető célja pedig az, hogy a beszédhibások maguk vegyék kezükbe ezt az ügyet, hogy az egyesület »egy általuk lakható ház« legyen. Akkor lesz ez sikeres, ha partneri viszony alakul ki. Az egyesület első közgyűlésén mindez távolról sem valósult meg. Az egész országból azok a beszédhibások jöttek el, akik úgy érezték, hogy az egyesület talán nyújthat nekik valamit, és feltehetően arról is voltak elképzeléseik, hogy ők maguk mit tehetnének az egyesületért, mégis végig hallgattak. A logopédusok pedig elkezdtek beszélni a saját ügyeikről, saját hiányaikról, meg »A Beszédhibásról«, meg »A Kezeltről«. Amíg a tagok szellemében ez nem alakul át úgy, hogy »A Géza«, »A Feri«, »A Júlia«, és az egyik, mondjuk, egy orrhangzós, a másik egy logopédus, a harmadik pedig egy dadogó, és nevükön szólítják egymást, a szakma megjelölése nélkül, addig ez nem az igazi. Mostanra, két év után, azért egyre közeledünk ehhez.”

Vidéken mostanában indulnak új klubok, szervezőik az eddigi három ta-

pasztalatai alapján terveznek. Most a regionális központok kialakítása az egyesület célja. Úgy tetszik, ennek első lépcsői a klubok – erre mutatkozott a legnagyobb igény a vidéki tagságban.

Az egyesületnek kialakult kapcsolatai vannak más, hasonló egyesületekkel, civil szervezetekkel. Együttműködnek a Beszédhibásokért Alapítvánnyal, az Egyenlő Esély Alapítvánnyal – ezek szintén a Logopédiai Intézeten belül működnek, illetve a XI. kerületi Szülők Egyesülete a Gyermekekért egyesülettel. Ez utóbbival megállapodástervezet is született információcseréről, közös programokról, kölcsönös tagtoborzásról. Az egyesület nagy hangsúlyt fektet az ilyen jellegű kapcsolatokra.

A tagok száma 290 fő, az egyesület a tagdíjából tartja fenn magát. A tagok számát növelni kívánják, ezzel párhuzamosan azonban „most alakul ki az a gondolat, hogy nem biztos, hogy itt mindenkinek tagnak kell lenni. Tehát egy olyan felnőttnek, aki például az »r«-jét akarja rendbe hozni, annak inkább egyfajta pártoló tagságot kéne vállalnia, nem pedig belépő tagságot, ha igazából nem érdekli az egyesületi munka.”

Az egyesület – a deklarált céloknak megfelelően – mostanában kezdett bekapcsolódni a szakmai életbe hiánypótló tudományos munkák, tájékoztatók elkészítésével, kiadásával. A szakmai érdekvédelem első munkája a közeljövőben napvilágra kerülő Logopédusok etikai kódexe.

Végezetül hadd idézzek két interjúból. Az elsőben Feketéné beszél a beszédhibások hátrányairól, és az egyesület, a klubok lehetséges eredményeiről. A második egy harmincéves dadogó fiatalemberrel, Norberttel készült interjú részlete – az elmélet a gyakorlatban.

– *Van-e hátránya a beszédhibának, és mi ez a hátrány?*

Feketéné: Én azt gondolom, feltétlenül van hátránya. A hátrányok két csoportba sorolhatóak. Az egyik az objektív hátrány, ami lecsapódik a környezetben, hogy bizonyos pályákon például kiszűrik beszédvizsgálattal a beszédhibásokat, nem javasolják őket bizonyos pályákra stb. A hátránnak ez a kisebbik része. A nagyobbik része az, amit a beszédhibás átél és vélelmez. Azt gondolom, sokkal kevesebb a valódi hátrány, mint amennyit az emberek erre rátesznek, és mondjuk, eleve nem jelentkeznek felsőoktatási intézményekbe, vagy eleve nem teremtenek kapcsolatokat, hanem ülnek otthon, magukban. Az egyesület, részben ezen a klubon keresztül, abban tud segíteni, hogy a beszédhibás rájöjjön: nincs egyedül, és akkor már az egész beszédhiba egy kicsikét más színezetet kap. Rájön arra, hogy így is lehet élni, és sokszor minőségibb életet lehet élni, mint amilyent emberek élnek beszédhiba nélkül. Tehát, hogy föl lehet venni a kesztyűt.

– *Mióta és miért jársz ebbe a klubba?*

Norbert: A klubba úgy körülbelül február óta járok, tehát idestova három hónapja. Hát hogy miért, ez egy hosszabb kérdés. Én hároméves korom óta vagyok dadogó, aktívan. Volt egy jó periódusom, úgy tízenhattól huszonhat-huszonhét éves koromig, amikor alig-alig fordult elő, és azt mondtam, hogy jó, oké, akkor ez nekem megszűnt, ezen

túlvagyok, a vizionlátásra. No hát aztán történtek dolgok, amiktől elég súlyosan újra jelentkezett ez a hibám, és olyan mélypontra jutottam, hogy esetenként már csak írásban voltam hajlandó tárgyalni akárkivel is, mert úgy zavart, hogy én így beszélek. Egy újsághirdetésben láttam meg, hogy van egy ilyen, hogy Démoszthenész Egyesület. No, mondom, ezt megnézzük. Felvettem a kapcsolatot Máriával (Feketéné), és elhívott egy éves közgyűlésre. Ott összegyűlt sok-sok logopédus, és elmondták, hogy szegény logopédusoknak így rossz, szegény logopédusoknak úgy rossz, meg hát hogy kell a logopédusoknak vállalkozni, önállóan – na, mondtam magamnak, nekem ebből ennyi elég –, el is jöttem rögtön. Aztán addig-addig, amíg egy főiskolai felvételizándékhoz, amihez úgy volt, hogy kell beszédalkalmassági vizsga, ajánlották a főiskolát, és mint szakhozzáértő – Feketéné Gacsó Máriát. No, gondoltam, a kör bezárult. Aztán ő ajánlotta a klubot. No, mondom, ha itt vagyunk, menjünk el, ha egyszer elmegyek, abból még nem történik semmi. Elmentem és elcsodálkoztam. Eddig én úgy éltem meg sok ember közül, aki esetleg csúnya, szemüveges vagy kopasz, oké, de mind mondja, és csak úgy egyfolytában. Én meg nem. Tehát én voltam ott az egyedüli dadogó. Itt meg lám-lám, ő is dadog, meg ő is, meg a harmadik is. Hogy vagyunk és sokan hallgatjuk egymást, és elbeszélgetünk, és egyetértünk vagy nem értünk egyet, mikor hogy. Hogy nem vagyok egyedül, és még olyanok is vannak, akik erősebben dadognak – persze olyanok is, akik meg nem, de hát, istenem. Érdekes témák is voltak. Megbeszéltük a dadogással kapcsolatos élményeinket, sok rokon vonást találtam. És akkor azt mondtam, no, nekem itt a helyem. Azóta úgy szépen lassanként egyre beljebb folyok az egyesület életébe – én úgy érzem.

Az egyesület címe: Démoszthenész, Beszédhibások és Segítőik Országos Érdekvédelmi Egyesülete, Budapest, 1023 Rómer Flóris u. 47. Tel.: 136 93 78. Tanácsadó Irodája: 1078 Budapest, Hernád u. 42. Tel.: 351 60 08 (péntek 14–18^h).